

Юлія Сергіївна ЛИМАРЕНКО,

аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків);
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9108-5350>

Науковий керівник:

Олена Юріївна ШОСТКО,

доктор юридичних наук,
професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

СПЕЦИФІЧНІ РИСИ КЕРІВНИКА ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день явище української організованої злочинності є досить динамічним та системним. Вчинення злочинів злочинними організаціями є найбільш небезпечним для правопорядку.

О. Ю. Шостко зазначає, що злочинна діяльність організованих спільнот потребує високої згуртованості, стійкості та впорядкованості дій злочинців, внутрішньої дисципліни, зумовлює розподіл функцій і завдань між ними та їх професіоналізацію і спеціалізацію, і визначається загальною метою – одержанням фінансової або іншої матеріальної вигоди, що часто-густо потребує легалізації одержаних доходів. [1, с. 137–138]

Через особливості своєї діяльності злочинна організація потребує керівника, наділеного специфічними рисами, знання яких може допомогти вдосконалити заходи запобігання організований злочинній діяльності.

Така ситуація зумовлює вивчення різних аспектів організованої злочинності, зокрема, й кримінологічної характеристики особи керівника злочинної організації. Злочинна організація є найвищим ступенем злочинного співтовариства. Кримінальне законодавство (ч. 4 ст. 28) наділяє цю форму співучасті такими рисами:

- внутрішня стійкість;
- ієрархічність;
- попередня змова;
- спільна діяльність;
- наявність мети вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів.

Керівник в злочинній організації виконує важливі організаційні та лідерські функції, без яких неможливе нормальне функціонування злочинного угруповання та його розвиток. Саме завдяки керівнику організація стає згуртованою, стійкою, її склад стабілізується, відносини формалізуються.

Керівники злочинних організацій володіють значною владою над підлеглими, але справжній досвідчений лідер прагне створити атмосферу добровільної підлеглості. Виникнення та існування злочинної організації в значній мірі базується на авторитеті керівника.

З огляду на вищевказані риси можна виокремити певні здібності, які є специфічними для керівників злочинних організацій, що дозволяє ідентифікувати криміногенну особистість і використати дану інформацію для розроблення заходів запобігання створенню злочинної організації. Зокрема, С. Я Лебедєв вказує, що для сучасних злочинців, які входять до складу організованих злочинних угруповань, характерно: ухилення від суспільно корисної праці, життя за рахунок вчинення злочинів, систематичне дослідження можливостей для отримання тінювих доходів; постійне підвищення злочинної кваліфікації; забезпечення маскуваності злочинного способу життя і поведінки, усунення факторів, що ускладнюють реалізацію злочинних намірів; недопущення проникнення в своє середовище осіб, підозрюваних у співпраці з поліцією, викриття і покарання таких осіб; надання матеріальної та фізичної підтримки іншим злочинцям; втягнення у злочинну діяльність молодих правопорушників, пропаганда злочинних традицій і звичаїв, кримінальної «романтики»; неприйняття норм суспільної моралі і поведінки; участь в азартних та інших тюремних іграх і ритуалах; знання та використання в мові жаргону, інших способів таємного спілкування (цит. за: [2, с. 129–130]).

З даною тезою можна погодитись та додати, що виникнення такого явища як організована злочинність, невід'ємною складовою якої є створення і діяльність злочинних організацій, зумовлюється певними чинниками, які в подальшому є причинами, що впливають на рішення осіб створити злочинну організацію та/або керувати нею. Серед загальних детермінант виокремлюють глобальні кризові явища: падіння економіки та виробництва, що призводить до безробіття; збільшення частки тінювої економіки; політичні потрясіння, а також існування системної корупції.

Велика кількість організацій, які здійснюють законну діяльність – це замасковані злочинні організації, керівники яких використовують управлінський підхід для регулювання та координації дій учасників, які їм підпорядковані. Використання законодавчо передбачених форм підприємництва дає змогу організованим спільнотам здійснювати злочинну діяльність під прикриттям, що ускладнює ідентифікацію керівників та доведення правоохоронними органами їх участі у вчиненні злочину, передбаченого ст. 255 Кримінального кодексу України та інших злочинів для вчинення яких організацію було створено, оскільки безпосередньої участі у скоєнні злочинів керівники не приймають, а лише спрямовують діяльність підлеглих злочинців.

Керівництво злочинною організацією полягає у здійсненні організаційно-розпорядчих функцій безпосередньо в організації або її структурних підрозділах. Але слід мати на увазі, що керівник злочинної

організації не обов'язково має бути особою, яка її створила, тобто вчинила дії, спрямовані на виникнення такої організації.

Виокремлення характерних рис, якими наділена особа керівника злочинної організації та детермінант, які їх зумовлюють, є важливим для розробки превентивних заходів, які втілюють у життя спеціальні суб'єкти, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю.

Список бібліографічних посилань

1. Шостко О. Ю. Сучасний стан організованої злочинності в Україні. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 135. С. 136–146.
2. Міняйло Н. Є. Теоретико-методологічні проблеми ідентифікації учасників організованих злочинних угруповань. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 7. С. 128–133.

Одержано 19.03.2018